

Asia: VN/24927/2020

Lausuntopyyntö uudistettavan lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot ohjeen yleisestä osasta: luvut 1–3

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta lausua lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen luonnoksesta ja esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Lainvalmistelun avoimuutta ja vastuullisuutta sekä tietoon perustuvaa ja osallistavaa lainvalmistelutapaa ei ole mahdollista liikaa korostaa. Tämän vuoksi Kuluttajaliitto pitää erinomaisena, että vuoden 2007 ohjetta päivitetään. Ohjelun on lähtökohtaisesti hyvin rakennettu ja perusteltu.

Kuluttajaliitto kiinnittää ohjeessa huomiota siihen, että ohje tunnistaa lainsäädäntöhankkeisiin varattavan riittävän resurssoinnin tarpeen. Riittävä resurssointi on toisinaan aiheuttanut huolia ja toivoisimme, että riittävään henkilöstömäärään ja riittävään valmistelu-aikaan kiinnitettäisiin erityistä huomiota.

Vaikka kuulemisesta on oma opas, Kuluttajaliitto haluaa tässä kohtaa tuoda esille, että on tärkeää, että eri intressiryhmiä pyritään kuulemaan tasapuolisesti lainvalmistelun edetessä. Eri intressitahoilla on erilaiset mahdollisuudet osallistua lainsäädäntöön vaikuttamiseen ja erityisesti kansalaisjärjestöjen resurssit voivat olla pienet. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että valmistelevalle tahon toimesta panostetaan siihen, että myös kansalaisjärjestöjen äänet saadaan kuuluville. Näin lainvalmistelussa tulee kuulluksi erilaiset näkemykset.

Huomiot perus- ja ihmisoikeusvaikutuksista: luku 4.1

Perus- ja ihmisoikeusvaikutuksien arviointi on todella tärkeää. Ohjeluonnoksessa ehdotetaan, että: ”Esityksen sisällön perusteella tulee ratkaista, onko perus- ja ihmisoikeusvaikutukset tarkoituksenmukaista esittää hallituksen esityksessä omana alaotsikkonaan vai muiden vaikutuslajien yhteydessä.” Näkemyksemme mukaan olisi hyvä lähteä siitä, että nämä esitetään pääsääntöisesti omana alaotsikkonaan, ja vain silloin kuin merkitysten arvioidaan olevan erittäin pieniä, nämä voitaisiin esittää muiden vaikutuslajien yhteydessä. Tämä korostaisi perus- ja ihmisoikeusvaikutusten tärkeyttä.

Huomiot taloudellisista vaikutuksista: luku 4.2

Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan on tärkeää, että vaikutukset kotitalouksiin arvioidaan tarkoin. Kuluttajaliitto kiittää ohjeluonnosta siitä, että se ohjaa huomioimaan ihmisten erilaisuuden ja erilaisen aseman. Ohjeluonnoksessa todetaan: ”Eriyistä huomiota tulee kiinnittää pienituloisimpiin kohderyhmiin”. Kuluttajaliitto pitää tänä hyvänä asiana, mutta haluaisi vielä lisätä, että erityistä huomiota on kiinnitettävä myös muihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin kohderyhmiin, joilla on merkitystä kyseisen lainsäädännön kannalla. Tämän kaltaisia ryhmiä voisivat tapauskohtaisesti olla esimerkiksi iäkkäät, syrjäseudulla asuvat, digittömät tai vastaavat ryhmät. Näiden henkilöiden taloudellisia vaikutuksia voisi tarkastella vielä erikseen, vaikka toki nämä ryhmät osittain myös huomioitu ohjeluonnoksen kohdassa 4.4.1.

Kuluttajaliitto kiinnittää huomiota siihen, että on epävarmaa, tuleeko taloudelliset vaikutukset - otsikon alla riittävästi huomioiduksi kaikki mahdolliset kuluttajavaikutukset, kuten esimerkiksi vaikutukset kuluttajakäyttäytymiseen tai mahdolliset vaikutukset markkinatapaan, jotka ei välttämättä suoranaisesti realisoidu kuluttajille taloudellisina vaikutuksina. Esimerkiksi kuluttajien käytöstä verkossa ohjaavat ns. dark patterns -tekniikat saattavat ohjata kuluttajan käyttäytymistä, mutta tilanne ei aina välttämättä realisoidu kuluttajalle taloudellisena vaikutuksena vaan online-käytöksen muutoksena. Kysymys liittyy myös tilanteisiin, joissa muutokset realisoituvat esimerkiksi siten, että henkilötietoja käytetään rahan sijasta vaihdannan välineenä, jolloin perinteisessä mielessä taloudellisia vaikutuksia ei välttämättä synny.

Huomiot ympäristövaikutuksista: luku 4.3

-

Huomiot muista ihmisiin kohdistuvista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista: luku 4.4

-

Muut huomiot

-

